

COMUNICATS

Revista de l'Institut Català
de Mineralogia, Gemmologia i
Paleontologia

ÈPOCA V ANY 2011 Nº 32/33

Fòssils de Catalunya

Harpactocarcinus punctulatus (Desmarest, 1822)

José Antonio Buera Lozano

MALACOSTRACIS

Els crustacis del grup dels Malacostracis tenen deu potes articulades (decàpodes) i estan proveïts d'una closca rígida (cefalotòrax), que reuneix i cobreix el seu cap i tòrax. Els crustacis decàpodes poden separar-se en dos grups: els que tenen l'abdomen desenvolupat, com per exemple les gambes (decàpodes macrurs) i els quals el posseeixen molt curt, aixafat i plegat per sota d'un cefalotòrax ampli i expandit, com són els típics crancs de mar (decàpodes braquiürs).

Generalment els macrurs solen ser nedadors, llevat de les llagostes, llamàntols i escamarlans que s'inclouen entre els que caminen. Els braquiürs són caminadors (reptants). En gran part d'ells, els primers apèndixs desenvolupen pinces.

Les restes fòssils d'aquests animals no són molt freqüents ja que després de morts, la closca i les potes es desarticulen i dispersen. Encara i així, els decàpodes braquiürs resulten més habituals de trobar.

Dels braquiürs es coneixen fòssils des del Cretàtic, existint vestigis relacionats amb ells en el Carbonífer, encara que la seva diversificació esdevé entrat el Terciari.

DESCRIPCIÓ

Cefalotòrax oval, bastant arrodonit; la relació més constant entre els seus dos diàmetres és de 78/100. El dors, cobert de petites cavitats, que li donen un aspecte de pell adobada, és voluminós i completament llis, llevat de la part del revers, on estan lleugerament indicats els solcs gàstric-cardíacs. El nombre de dents de les vores latero-anteriors oscil·la entre 9 i 12.

La pinça dreta és llarga i estreta, no arribant la seva altura a la meitat de la seva longitud total. La cara externa és més convexa que la interna. A l'origen i prop de l'articulació amb l'avantbraç, presenta dos o tres tubèrculs alineats obliquament.

La cara superior queda limitada lateral i longitudinalment per dues fileres de tubèrculs, més nombrosos en l'exterior que en l'interior. L'aresta inferior de la mà en molts individus presenta també una línia de dents nombroses i petites; aquesta aresta va aplanant-se a mesura que s'acosta al dit immòbil. La vora tallant d'aquest dit està armat d'un doble tubèrcul aixafat i llarg. Alguns individus tenen lleugerament iniciat un segon tubèrcul.

La vora inferior de la seva cara externa presenta un solc que es perllonga des de la seva extremitat fins a la meitat de la mà. En la cara interna d'aquest mateix dit hi ha també un solc semblant, encara que menys perllongat. El dit mòbil, més llarg que

l'índex immòbil, està armat de tres tubèrculs aixafats, que disminueixen de grandària a partir del primer; la longitud d'aquesta peça representa un 43 per 100 de la longitud total de la pinça. És alt i aixafat lateralment; la seva cara externa és llisa i la interna està solcada per un canal ample i poc profund.

Tots aquests caràcters referents a la pinça dreta adquireixen un gran desenvolupament en els exemplars mascles adults. Els joves i els exemplars femelles els tenen idèntics en ambdues mans. Algun mascle d'edat avançada té el dit immòbil lleugerament corbada cap a l'exterior.

La pinça esquerra difereix bastant de la dreta, per ser més petita i més cilíndrica. El seu dit mòbil és relativament molt més llarg i prim, representant un 50 per 100 de la longitud total de la pinça. La seva vora tallant està armada de sis o set dents de diferent grandària i en alguns exemplars, separats entre si per altres dents minúscules. La cara externa presenta dos solcs longitudinals lineals.

El dit immòbil està armat al seu torn d'altres sis o set dents semblants als del mòbil i està extraordinàriament corbada cap a l'exterior. Els altres caràcters són idèntics als de la pinça dreta. L'avantbraç, en general, està malament conservat. Té una dent en la part antero-interna i tres en la cara externa. El braç és relativament petit i en general no depassa les vores latero-anteriors. En l'extrem de la seva aresta posterior presenta una dent aguda espiniforme. En alguns exemplars robusts s'observa una filera de finíssims dents que corona l'aresta antero-superior.

Les potes ambulatòries són llargues i estretes. Els seus primers artells es conserven freqüentment sencers.

El *Harpactocarcinus punctulatus* és una de les espècies fòssils més abundants i millor caracteritzades i estudiades. Abunda extraordinàriament a Catalunya.

Jaciments: Gurb, Mont grony, Collsuspina, St. Hipòlit de Voltregà, Igualada, Vilanova del Camí, Santa Margarida de Montbui, Vic, etc.

Període: Paleogen / Eocè / Bartonian

PALEOGEN	Oligocè	Catià
		Rupelià
	Eocè	Priabonià
		Bartonià
		Lutecià
		Ipresià
		Cuisià
		Il·lerdià

Bartonià - 40.4 – 37.2 milions d'anys

- Filum:** Arthropoda
- Subfilum:** Crustacea
- Classe:** Malacostraca
- Subclasse:** Eumalacostraca
- Superordre:** Eucarida
- Ordre:** Decàpode
- Suborde:** Pleocyemata
- Infraordre:** Brachyura
- Superfamília:** Xanthoidea
- Família:** Zanthopsidae
- Gènere:** *Harpactocarcinus*
- A. MILNE-EDWARDS, 1862**
- Espècie:** *punctulatus* DESMAREST, 1822.

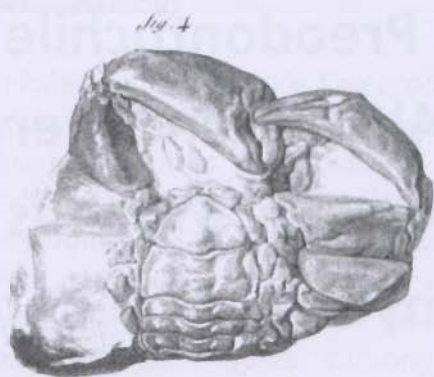
BIBLIOGRAFÍA

Desmarest, Anselme-Gaëtan, 1822 – Histoire Naturelle des crustacés fossiles. Pág 92, lám VII, fig 3 y 4.

Vía, Luis, 1941 - Los cangrejos fósiles de Cataluña. Boletín del Instituto Geológico y Minero de España. Pág 55 - 73, 11 láminas.

L'AUTOR

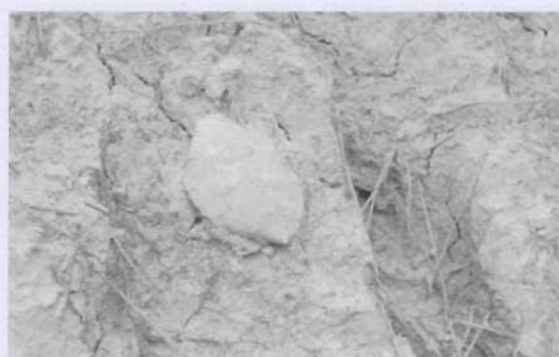
José Antonio Buera, és afeccionat a la paleontologia i vocal de la Asociación Paleontológica Alcoyana Isurus.

Classificat per Desmarest en 1822 com Cancer punctulatus.

Localització d'un exemplar

Aproximació a l'exemplar

Vols saber més de l'Institut Català de Mineralogia, Gemmologia i Paleontologia?

Pots visitar la nostra plana web i el nostre blogspot !!

<http://www.icmgrp.net>

<http://icmgrp.blogspot.com>

